

U.1985.607/2H

H. D. 24. maj 1985 i sag I 346/1983

M (adv. Poul Holm-Jørgensen)

mod

K (adv. H. Vang-Lauridsen e.o.).

Familiere 2.1

Ikke tillagt samlever økonomisk godtgørelse hidrørende fra fast ejendom ved samlivsophør efter 8 år.

K havde gennem knap 8 år samlevet med M, der var søløjtnant med skiftende tjenestested. M havde før samlivet erhvervet en grund, hvorpå han som selvbygger opførte et hus, hvori parterne boede med deres fællesbarn. Ved samlivets ophør var ejendommen til en nettoværdi af ca. 240.000 kr. det væsentligste aktiv. K skønnedes under samlivet til rådighed for privatforbrug at have haft ca. 170.000 kr., der i alt væsentligt stammede fra offentlig hjælp, og M ca. 400.000 kr. K fandtes ikke at have ydet et sådant bidrag til parternes fælles udgifter eller til M's formueforøgelse, at der var grundlag for at tilkende hende et beløb. Det udtales i dommen, at der ved ophør af et flerårigt, fast samlivsforhold kan tillægges en part, der gennem deltagelse i parternes fælles udgifter eller på anden måde i væsentlig grad har bidraget til, at den anden part har kunnet skabe eller bevare en ikke ubetydelig formue, et beløb, hvis størrelse fastsættes skønmæssigt under hensyntagen til bl.a. samlivets varighed og parternes økonomiske forhold ved dets ophør. [1]

Østre Landsrets dom 12. september 1983 (15. afd.)

(Holmstrup, Boas, Marianne Christiansen (kst.)).

Under denne sag har sagsøgeren, K, påstået sagsøgte, M, med hvem hun har haft et uægteskabeligt samlivsforhold i knapt 8 år, dømt til at anerkende, at der om de parterne i september 1978 tilhørende aktiver er opstået et almindeligt sameje, der skal deles lige eller efter en af retten fastsat delingsnorm. Subsidiært har sagsøgeren påstået sagsøgte dømt til at betale et efter rettens skøn fastsat beløb med en årlig rente på 2 % over den til enhver tid gældende officielle diskonto fra sagens anlæg den 5. december 1980.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Det er oplyst, at parterne flyttede sammen i januar 1971. Sagsøgeren var da 17 år (født den 19. september 1953) og sagsøgte 25 år (født den 2. januar 1946). Den 25. november 1971 fødte sagsøgeren et barn, som sagsøgte er fader til. Parterne boede i de første par år i sagsøgtens lejlighed på

608

Vesterbro i København. I foråret 1972 begyndte de at opføre et parcelhus på en sagsøgte tilhørende byggegrund i - - -, som han havde købt i 1969. Huset blev færdigt i slutningen af 1973, hvorefter de flyttede til - - - sammen med barnet. De boede sammen i huset indtil efteråret 1978, hvor sagsøgeren flyttede på grund af uoverensstemmelse mellem parterne. Sagsøgeren har bortset fra en 2 måneders periode i 1973 været uden erhvervsarbejde under samlivet på grund af sygdom. Sagsøgte var søløjtnant med skiftende tjenestested.

Om beskaffenheden af sagsøgerens sygdom foreligger forskellige lægeerklæringer, bl.a. en erklæring af 26. februar 1979 fra overlæge Jens O. Poulsen, Centralsygehuset i Nykøbing Falster, i hvilken det sammenfattende hedder:

»Det drejer sig om en nu 25-årig kvinde, som omkring 20 års alderen fik konstateret en såkaldt spondylolisthese samt spondylolyse svarende til 5. lændehvirvel. Dette betyder en løs hvirvel med tendens til frem-

adglidning i forhold til de øvrige hvirvler i lænderyggen. Hun har siden fået revalideringsstøtte med henblik på videre uddannelse. Hun klager over smerter lavt i lænderyggen, af og til med udstråling til lårene. Hun kan dårligt tåle at stå i længere tid, og heller ikke sidde i længere tid ad gangen. Ved den objektive undersøgelse påviser man intet sikkert abnormt, bortset fra et lille spring nedadtil i lænderyggen. Røntgenbilleder optaget den 22.02.79 viser tydelig fremadglidning af 5. lændehvirvel, og også defekten svarende til hvirvelbuen.

Patientens symptomer svarer til den lidelse hun har. Det drejer sig efter de flestes mening om en medfødt defekt på hvirvelbuen, andre mener, at en sådan defekt kan være følge af et såkaldt træthedsbrud. Hvorom alting er, er det en lidelse, som absolut gør det berettiget, at man forsøger at placere patienterne i et ikke rygbelastende arbejde, og man må sige, at disse patienter oftest har det bedst ved et arbejde, hvor de kan veksle mellem siddende og stående arbejde. Korsetbehandling kan have nogen effekt hos disse patienter, men har ikke været nogen succes hos denne patient. I meget svære tilfælde kan operation komme på tale, det vil sige en stivgørende operation, hvor man forsøger at få 5. lændehvirvel til at smelte sammen med korsbenet ved at indlægge knogleklodser svarende til intervertebrallrummet. Dette sidste mener jeg ikke, der er indikation for på nuværende tidspunkt hos denne patient«.

På grund af sin sygdom har sagsøgeren i samlivsperioden modtaget økonomisk hjælp fra det offentlige. Af en til sagen fremlagt skrivelse fra Skovbo kommunes socialforvaltning fremgår det således, at hun i perioden fra 1. september 1976 til den 31. oktober 1978 har modtaget 31.200 kr. i boligtilskud og 44.184 kr. til dækning af underhold og andre udgifter.

Statsautoriseret revisor Niels Søndergård har som syns- og skønsmand foretaget en såkaldt pengestrømsanalyse på grundlag af parternes selvangivelser og de ham meddelte oplysninger fra parterne. Om resultatet af sin analyse har syns- og skønsmanden, der i øvrigt bemærker, at undersøgelsesmateriale er mangelfuldt, afgivet erklæring af 20. november 1981 og tillægserklæring af 17. maj 1982, hvorefter der skønnes at have været følgende kontante beløb til rådighed for parternes privatforbrug:

	Sagsøgeren:	Sagsøgte:
I 1971:	1.150 kr.	45.606 kr.
I 1972:	7.706 kr.	64.954 kr.
I 1973:	17.972 kr.	37.886 kr.
I 1974:	17.088 kr.	120.673 kr.
I 1975:	25.332 kr.	44.919 kr.
I 1976:	23.198 kr.	11.386 kr.
I 1977:	40.328 kr.	44.299 kr.
I 1978:	36.719 kr.	29.769 kr.
I alt	169.493 kr.	399.492 kr.

Sagsøgerens formue har i hele perioden været 0 kr. Sagsøgtens selvangivne formue steg fra 33.200 kr. pr. 31. december 1971 til 221.332 kr. pr. 31. december 1978.

Ejendomsværdien af ejendommen i - - - udgjorde i 1978 550.000 kr. Prioritetsgælden var 311.811 kr.

Der er under domsforhandlingen afgivet forklaring af parterne og vidneforklaring af sagsøgtens moder, A.

Sagsøgeren har forklaret, at hun boede hos sine forældre, indtil hun 17 år gammel flyttede sammen med sagsøgte i hans lejlighed i - - - på Vesterbro. Hun har ingen uddannelse, men var ansat hos en pibemager, da hun traf sagsøgte, der da var søløjtnant. Lejligheden i - - - var på to værelser. De talte om at bygge et hus på sagsøgtens grund i - - - og købte arkitektklodser og fandt ud af, hvordan huset skulle indrettes. Sagsøgte byggede i sin fritid og fik hjælp af venner og familie til byggeriet. Hun gik til hånd og sørgede for forplejningen og passede barnet. I sommeren 1972 boede hun på byggepladsen i et telt, indtil hun måtte tage hjem, da barnet blev

609

sygt. På grund af sin ryglidelse var hun ikke i stand til at klare det tunge arbejde, men var med, hvor hun kunne, og hun deltog bl.a. i anlægget af haven. Hun kom under revalidering i 1972 og fik økonomisk hjælp til at tage teknisk forberedelseseksamen og udvidet teknisk forberedelseseksamen. Desuden fik hun boligtilskud, således at hun betalte huslejen i - - -, samt børnetilskud fra det offentlige. Sagsøgte betalte ikke underholdsbidrag til barnet under samlivet og deltog ikke i husholdningsudgifterne, som hun afholdt af sine nævnte indtægter. Sagsøgte var på grund af sin tjeneste i søværnet ofte væk hjemmefra. Han betalte udgifterne på huset og andre faste udgifter, herunder telefon, som han dog satte en lås på, da han fandt regningen for stor. De havde hver sin bankkonto, og hun kunne ikke trække på sagsøgte. Af og til, når hun ikke havde penge nok til husholdningen, fik hun lidt penge fra sine forældre. Fælles pengebeholdning har de kun haft et par gange på ferierejser. Hun havde ikke kendskab til, hvad sagsøgte fik i time- og dagpenge. I de sidste to år af samlivet modtog hun en boligydelse i medfør af bistanndsloven. Den var på 1200 kr. om måneden og blev ubeskåret afleveret til sagsøgte. Det var hendes ønske, at de skulle gifte sig, men sagsøgte ville ikke giftes. Hun har i 1980 indgået ægteskab med en anden mand og fået deltidsarbejde i et privat firma.

Sagsøgte har forklaret, at han blev søløjtnant i 1970. Han har aldrig været gift, men er fader til to børn født før samlivet med sagsøgeren. Under samlivet var han meget hjemmefra af tjenstlige grunde og oppebar time- og dagpenge. De havde hver sin bankkonto og var begge uden kendskab til den andens skattefrie indtægter. Han betalte de faste udgifter og de større regninger, og han gav også, når det var nødvendigt, sagsøgeren penge til husholdningen, når han var hjemme. Han har ikke betalt bidrag til fællesbarnets underhold, før samlivet blev ophævet. Det er rigtigt, at han i det sidste årstid for samlivets ophævelse fik ca. 1000 kr. om måneden af sagsøgeren til dækning af boligudgifterne. Huset i - - - blev bygget på en grund, som han havde købt i 1969 for 25.000 kr. kontant. Han har lånt ca. 40.000 kr. af sine forældre, som han lejlighedsvis betaler af på. Hans forældre hjalp meget til med byggeriet. Sagsøgeren kunne ikke enes med hans kammerater på byggepladsen og boede kun på byggepladsen i ca. 1 uge. Han ønskede ikke at gifte sig med sagsøgeren, fordi han meget hurtigt kom til den erkendelse, at forholdet næppe var holdbart, og i september 1978 meddelte han sagsøgeren, at han havde fundet en anden, hvorefter hun flyttede med barnet. Han er fortsat ungkarl og har fået en stilling som fuldmægtig i - - -.

Vidnet A har forklaret, at huset i - - - blev bygget af sagsøgte med venner og hende og hendes mand som frivillig arbejdskraft. Hun og hendes mand arbejdede ca. 1000 timer på hus og have, og hun smurte ca. 300 madpakker til de ved byggeriet beskæftigede. Sagsøgerens arbejdsindsats var efter hendes mening ikke meget værd.

Sagsøgeren har til støtte for sin principale påstand gjort gældende, at der mellem parterne er opstået et sameje om den faste ejendom og aktiverne i øvrigt. Ejendommen er opført af parterne i fællesskab for at tjene til fællesbolig, og de har begge indskudt deres indtægter og arbejdskraft i det fælles hjem. Uden sagsøgerens medvirken havde det ikke været sagsøgte muligt at gennemføre byggeriet. Med hensyn til sin subsidiære påstand har sagsøgeren anført, at sagsøgte ville opnå en ugrundet berigelse, såfremt han kunne udtage hele formueforøgelsen i samlivsperioden. Ved beregningen af det sagsøgeren tilkommende beløb må udgangspunktet være sagsøgte skattepligtige formue ultimo 1978 sammenlignet med formuen ved samlivets begyndelse, og det må tages i betragtning, at ejendommens reelle værdi har været væsentlig større, end den offentlige vurdering viser.

Sagsøgte har med henvisning til retspraksis (U.1980.480 H og U.1982.93 H) bestridt, at der er opstået et sameje mellem parterne. Uanset det 8-årige samliv har parterne haft en helt adskilt økonomi, og sagsøgerens indtægter har været så beskedne, at de næppe har kunnet

dække hendes egne leveomkostninger. Derfor ses hun heller ikke at have noget berettiget krav på at få del i den hos sagsøgte konstaterede formueforøgelse. Der er ikke ført bevis for, at sagsøgte ikke kunne have bygget og beboet huset uden sagsøgerens bistand. Sagsøgerens arbejdsindsats i hjemmet kan ikke sidestilles med indtægtsgivende arbejde.

Retten skal udtale:

Sagsøgeren har alene i samlivets to sidste år afleveret ikke under 24.000 kr. kontant til sagsøgte hidrørende fra de hende af det offentlige udbetalte boligydelse, og hun har med de begrænsninger, der fulgte af hendes pasning af det fælles barn og af hendes svage ryg, ydet bistand ved opførelsen af det til det fælles hjem bestemte parcelhus. Sagsøgte har ikke i den knapt 8-årige samlivsperiode betalt underholdsbidrag til fællesbarnets underhold.

610

Der findes ikke grundlag for at fastslå, at der er opstået et sameje om ejendommen eller andre aktiver. Efter alt foreliggende, og idet der herved navnlig henses til varigheden af parternes samliv, findes sagsøgeren imidlertid i overensstemmelse med hendes subsidiære påstand at have krav på en andel af den under samlivet skete formueforøgelse. Denne andel findes efter omstændighederne at burde fastsættes til 75.000 kr. med renter som påstået.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt, hvorved bemærkes, at sagsøgeren har haft fri proces under sagen.

- - -

I delvise sagsomkostninger betaler sagsøgte, M, 10.000 kr. til statskassen.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: P. Christensen, Torben Jensen, Munch, Else Mols og Pontoppidan.

For Højesteret har appellanten principalt gentaget sin frifindelsepåstand og har subsidiært påstået frifindelse mod betaling af et beløb efter rettens bestemmelse mindre end 75.000 kr.

Indstævnte har principalt påstået stadfæstelse, subsidiært at appellanten tilpligtes at betale et af retten fastsat beløb mindre end 75.000 kr., alt med sædvanlig procesrente.

Indstævnte har ikke for Højesteret gjort gældende, at der er opstået sameje.

Til brug for Højesteret er der afgivet nye forklaringer af parterne.

Det er oplyst, at appellanten under samlivet har betalt prioritetsrenter og ejendomsskatter med et samlet beløb af ca. 220.000 kr.

Ved Højesterets afgørelser i lignende tilfælde, navnlig de i U.1980.480 og U.1982.93 gengivne domme, må det anses fastslået, at der ved ophøret af et flerårigt, fast samlivsforhold kan tillægges en part, der gennem deltagelse i parternes fælles udgifter - eller på anden måde - i væsentlig grad har bidraget til, at den anden part har kunnet skabe eller bevare en ikke ubetydelig formue, et beløb, hvis størrelse fastsættes skønsmæssigt under hensyntagen til bl.a. samlivets varighed og parternes økonomiske forhold ved dets ophør.

Grunden i - - - var erhvervet af appellanten inden samlivet. Det må lægges til grund, at huset blev opført af appellanten som selvbygger uden væsentlig bistand fra indstævnte, at appellanten optog de fornødne prioritetslån og betalte de med lånene forbundne ydelser, og at appellants formueforøgelse hovedsagelig skyldtes stigningen i ejendoms-værdien.

Indstævnte findes ikke at have ydet et sådant bidrag til parternes fælles udgifter eller til appellants formueforøgelse, at der er grundlag for at tilkende hende et beløb. Appellants frifindelsepåstand vil derfor være at tage til følge.

I sagsomkostninger for begge retter findes der at burde tillægges appellanten 24.000 kr., der betales af statskassen, jfr. retsplejelovens § 333, stk. 2, hvorved bemærkes, at indstævnte har haft fri proces også for Højesteret.

Thi kendes for ret:

Appellanten, M, bør for tiltale af indstævnte, K, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter tillægges der appellanten 24.000 kr., der betales af statskassen.[2]

1. Jfr. U.1985.55 H med note 1 samt Nørgaard i U1981B.183 ff med henvisninger og I. M. Pedersen i J 1981.222f.
2. Salær til den for indstævnte beskikkede advokat 8.000 kr.